

İŞTE DOĞA

□ Deniz fil (Mironunga leonina) yüzgeçayaklıların en büyüğüdür. Ağırlığı üç tonu geçer. Yağı için avlandığından nesli tükenmek üzeredir.

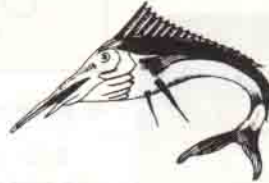

□ Leş çiçeği (Rafflesia arnoldii) Endonezya, Malezya, Tayland ve Filipinlerde yabancı asma (Tetrastigma lanceolarium) üzerinde yetişir. Dünya çiçeklerinin devidir. Çiçeğin çapı yaklaşık 90 cm ve ağırlığı 8 kilogramdır. Parazit olduğundan kökü yoktur, fotosentez yapacak dokusu bulunmaz. Tohumu haşhaş tohumu boyutindedir. Asma kabuğu arasında lahana başı gibi büyümeye başlar. Aylar sonra olgunlaşır, leş sinekleriyle döllenildikten sonra 4 gün içinde solar.

□ Dünya okyanuslarının derinliklerindeki öldürücü basınç 400 kg/cm² dir.

□ Neden bitkilerin gövdeleri yukarı, kökleri yere doğru büyümektedir?

Bitkilerin gövde ve yapraklarının yukarı doğru büyümesini sağlayan "yükseltici" anlamındaki "auksin" dir. Sürgün ışık görünce gölgeli tarafa auksin yığılarak oradaki hücrelerin uzamalarını hızlandırır. İki tarafta simetrik olmayan büyüme, gövdeyi yukarıya doğru yönlendirir. Köklerin yerin merkezine doğru yönelmelerini sağlayan da "statolit" tir. Kök hücrelerinin yere doğru olan bölümlerinde birikip büyümeyle sağlayan maddeleri etkilemektedir. Yatay konulan kökün üst hücreleri, alt hücrelerinden daha hızlı uzayıp kökü yere doğru yönlendirmektedirler ama bu işlem sırasında statolit rolü henüz açıklanamamıştır.

□ Beyaz kılıç balığı (Tetrapturus albidus) 3 metreye yakın boyda ve 50 kg ağırlıktadır. Balıkların en mücadelecisidir. Bu yüzden E. Hemingway'in "İhtiyar Balıkçı" kitabına konu olmuştur. Balık sürülerine daldığında birkaç balığı şişe geçirir gibi kılıcına takar. Sudan sıçradığında havada 40 metrelik yol alabilir.

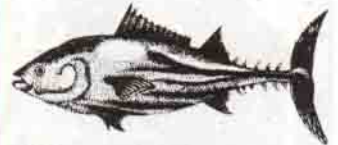

□ Atlantik uskumrusu (Scomber scombrus) köpek balıklarından ve diğer düşmanlarından kurtulmayı ancak çok hızlı suya dalması ile başarır. Bunu yapabilmemesinin nedeni hava kesesinin olmamasıdır. Bir dişi 500 bin yumurta bırakır. Yumurtalarda bir yağ damlacığı olduğu için suda yüzerler.

□ Ağırlıkları iki ton kadar olan Hint gergedanları (Rhinoceros unicornis) saatte 80 km hız yapabilirler. Çekindikleri tek varlık filler üzerinde gezinen silahlı avcılardır. Gergedanların doğal yaşam alanlarına insanların yerleşmesiyle sayıları birkaç yüze inmiştir.

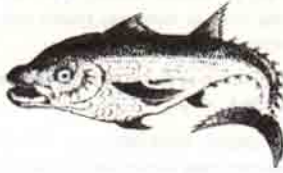
□ Doğa'nın kaynakları beslenme yönünden inanılmaz zenginliktedir. Kuzey yarıkürede yaşayanların alıştıkları dışındaki besin kaynaklarının Güney yarıkürede kullanılması alayla karşılanmaktadır fakat çok ihtiyaç duyulan protein içeriği bakımından kaynaklar karşılaştırılınca, Kuzey'in önyargısı geçersiz görünmektedir: Protein içeriği: Çekirge % 50 - 75, Örümcek % 64, Termit % 46, Karınca % 24, Tavuk % 23, Balık % 21, Sığır eti % 20 ve Kuzu eti % 17. Proteince zengin bu besin kaynaklarının kullanımını daha cazip duruma getirecek genç araştırmacılar Dünya açlık sorununa çözüm bulabilirler.

□ Sıçrayan balık (Katsuwonus pelamis) bir metre boyunda 20 kilogramlık bir balıktır. Hava kesesi yoktur ve ancak dört yıl yaşar.

□ Yılanlar, avlarını üç ayrı yöntemle yakalar ve yerler. Canlı canlı yakalayıp güçlü yu-

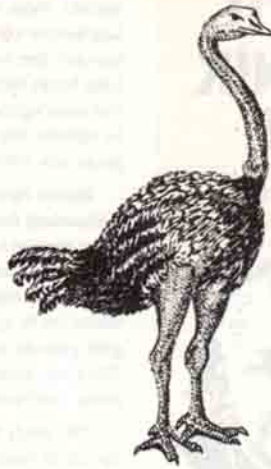
• tak kasları yardımıyla yutmak, zehirlemek ve sıkarak boğmak. Yılanların yüzde 70 kadarı sıkarak, yüzde 29 kadarı zehirleyerek ve geri kalanlar da dışları arasında sıkıştırdıkları avlarını canlı canlı yutarak yerler. Zehir dişlerinin uzunluğu bazen 4 cm'ye ulaşır. İçeri oyuktur ve zehir bezlerine bağlıdır. Yılan ısırıldığı anda bez kasları büzülür ve zehiri dış kanalına, oradan da avın cilt altına basınca verirlir. Zehirleri enzim ve protein karışımıdır. Ya merkezli sinir sistemini felce uğratar ya da kanı pıhtılaştırarak ölüme veya hareketsizliğe neden olurlar. Bazı yılanların 0.028 gram miktarındaki zehirleri 125.000 fareyi öldürecek güçtedir.

□ Mavi yüzgeçli ton balığı (Thunnus thynnus) 5 m boya ve 850 kg ağırlığa ulaşabilir. Karaciğerindeki damarlanma biçimi çok değişiktir; bu yüzden "sıcak kanlı" bir varlık sayılır ve kızdırılınca vücut ısısı çevre ısısının 6 ilâ 12 derece üzerine çıkar.

□ Avusturalya kuluçkacı balığının (Kurtus gulliveri) erkeği, başının üzerindeki çıkıntının her iki yanında iki demet yumurta ile dolaşır. Yavrular kırkına kadar hiçbir hayvanı yanına yaklaştırmaz.

□ Devekuşu (Struthio camelus) yumurtasının kabukları porselen tabaklar kadar kalın ve serttir. Ağırlığı yaklaşık bir buçuk kg'dır. Ancak çekiçle kırılabilir. Katı yumurta ancak iki saat kaynatmadan sonra elde edilebilir. Yumurtadan çıkan civcivler tavuk büyüklüğündedirler. Erkek devekuşları 3 m boyda ve 150 kg ağırlıkta olabilirler.

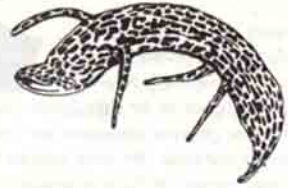

□ Cerrah balığının (Paracanthurus theutis) gövdesi sonundaki bir pul uzayarak keskin bir cerrah bıçağı biçimini almıştır. Saldırıya uğradığında bu bıçak leriyle doğru kalkarak dikişir ve isabetli halinde derin ve ağırlı yaralar açar. Göğüs yüzgeçleri kuşların kanatları konumundadır. Bunları kullanarak vücudunu temizler hatta gözlerini ovuşturabilir.

□ Özel olarak yetiştirilen kimi tavuklar yılda 275 yumurta yumurtlamaktadır. Bunların ağırlığı tavuğun vücut ağırlığının 17 katına ulaşmaktadır. Ölçülen yumurtaların en büyüğünün küçük çapı 23 ve büyük çapı 31 cm'dir. En ağır tavuğun 10 kg olduğu saptanmıştır.

□ Neptün o kadar uzaktır ki saniyede 300 000 km yol alan Güneş ışığı gezegene ancak dört saatte ulaşır. Halbuki şu an Güneş'ten yola çıkan bir ışın sekiz dakika sonra Dünya'ya ulaşır.

□ Evrende varlığı bilinen en büyük yanardağ Mars'daki Olympus dağıdır. Yüksekliği 26 km ve tabanda genişliği 600 km'dir. Halbuki Dünya'daki en yüksek Haval yanardağlarının deniz tabanından yüksekliği sadece 10 km'dir.

□ Afrika ciğerli balığı (Proto-perus aethiopicus) dört yıl süresince susuz yaşayabilir. Kuraklık zamanında bir çukur kazar ve kendini çamurdan yapılmış bir kovuğa kapatır, nefeslenmek için küçük bir aralık bırakır. Bu kovuk kuruyarak sertleşir fakat balığı ölümden kurtarır. Yağmurlar yağınca çamur bozulur ve balık biriken su içinde serbestçe dolaşır.

□ Homurtlayan balık (Hameulan scirrurus) sırf adının sevimsizliğinden dolayı yenilmemektedir. Bu yüzden aşırı miktarda çoğalan ve diğer balıklara zarar veren bu lezzetli balığın adının değiştirilerek tüketilir olmasını sağlamak için milyonlar harcanmakta fakat halkın yerleşmiş kanılarını değiştirmek mümkün olmamaktadır.

Hazırlayan ve Resimleyen :
Erdoğan SAKMAN